

LAHDEN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2025-2028

Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölupalautakunta

11.3.2025

Lahden ympäristöpalvelut

Liite 1

Sisällys

1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet	4
2. Yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä	5
2.1 Toimialueen erityispiirteet	5
2.2 Pohjavesien tila ja pohjavesiä pilaavat aineet	6
3. Ympäristönsuojelulain valvonta	7
3.1 Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröidyt laitokset	7
3.2 Ympäristönsuojelulain ilmoitukset.....	7
3.2.1 Melua ja tärinää aiheuttava tilapäinen toiminta (YSL 118 §).....	7
3.2.2 Koeluonteinen toiminta ja poikkeuksellinen tilanne (YSL 119 § ja 120 §).....	7
3.3 Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen, määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi, toiminnan keskeyttäminen ja kunnan viranhaltijan välitön määräysoikeus (YSL 175 §, 180-182 §)	8
3.4 Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet sekä vireillepano-oikeus (YSL 169 § ja 186 §).....	9
3.5 Ympäristönsuojelumääräysten valvonta	9
3.6 Hajajätevesien valvonta (ympäristönsuojelulaki 527/2014 luku 16)	10
3.7 Maatalouden valvonta (valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta 1250/2014).....	10
3.8 Ilmanlaaduntarkkailu.....	10
3.8.1 Ilmanlaadun ohje-, raja-, kynnys- ja tavoitearvot	11
3.8.2 Ilmanlaaduntarkkailu Lahdessa.....	11
3.9 Pohjavesien laadun ja määrän tarkkailu.....	11
3.10. Melutilanteen seuranta	12
4. Valvonnan maksullisuus	13
5. Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta.....	13
6. Viranomaisen valvontavastuulle kuuluvat luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot	14
6.1 Ympäristönsuojelun valvontaohjelma ja sen ylläpito	15
7. Ympäristöriskien arviointi	15
7.1 Terveysriskit.....	15
7.2 Pohjavesiriskit	16
7.3 Riskiperusteinen luvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen valvonta.....	17
8. Valvonnan organisointi ja resurssit.....	17
9. Kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä	18
9.1 Yhteistyöryhmät.....	19
10. Muu ympäristölainsäädäntö ja valvonta.....	20
10.1 Maa-aineslaki.....	20

10.1.1 Maa-aineslupien valvonta.....	20
10.1.2 Maa-aineslupataksa.....	21
10.2 Jätelain valvonta	21
10.2.1 Säännöllinen valvonta.....	21
10.2.2 Jätelain yleinen valvonta.....	22
10.3 Kemikaalilaki ja REACH-asetus.....	23
10.4 F-kaasuja ja otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön valvonta	23
10.5 Merenkulun ympäristönsuojelulaki	24
10.6 Ulkoilulaki	24
10.7 Vesihuoltolaki	24
10.8 Hulevesien hallinta (alueidenkäyttölaki)	25
10.9 Vesilaki.....	25
10.10 Maalämpöjärjestelmien valvonta (vesi- sekä rakentamislaki).....	26
10.11 Maastoliikennelaki ja vesiliikennelaki	26
10.12 Luonnonsuojelulaki	27
10.13 Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain tehtävät - vesistötarkkailu	27
11. Metsästys ja kalastus	27
12. Valvontasuunnitelman ja -ohjelman seuranta, päivitys ja arviointi	27

1. Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet

Ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä YSL:n ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta, ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Säännös mahdollistaa myös tehtävien asettamisen tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen lain mukaista säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Suunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Siinä on kuvattava valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin perusteet ja valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Näistä määräaikaistarkastuksista ja muista säännöllisistä valvontatoimista on laadittava valvontaohjelma, jota on pidettävä ajan tasalla. Valvontasuunnitelmassa tulee kuvata valvontaohjelman laatimismenettely.

Ympäristönsuojelulain 169 § mukaan tarkastus tulee suorittaa myös yksittäisissä onnettomuus-, haitta- tai rikkomustilanteissa, mikäli toiminnasta voidaan olettaa aiheutuvan terveyshaittaa tai merkittävää ympäristöhaittaa, erityisten kulttuuriarvojen vähentymistä, omaisuusvahinkoa tai muuta vastaavaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta.

Jätelain (646/2011) 124 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä, tai joiden toiminnassa syntyy vaarallista jätettä (jakamaton vastuu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ELY-keskuksen välillä).

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on lisäksi laadittava suunnitelma jätelain 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen valvontaa varten. Suunnitelman tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarpeen mukaan ajan tasalle. Suunnitelma voidaan yhdistää ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaiseen valvontaohjelmaan. ELY-keskus laatii vastaavan suunnitelman jätteen ammattimaisen kuljettamisen tai keräyksen (jätelaki 96 §) valvontaa varten.

Jätteiden kansainvälisten siirtojen valvontaan liittyviä viranomaistehtäviä hoitaa SYKE, joka laatii kansainvälisiä jätteensiirtoja koskevan tarkastussuunnitelman, ja vastaa valvontaan liittyvästä yhteistyöstä muiden viranomaisten kanssa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee huomioida valvonnassa ja sen suunnittelussa kansainvälisten jättesiirtojen mahdollisuus.

Maa-aineslain (555/1981) tai vesilain (587/2011) mukaisen valvonnan suunnittelu ei ole lakisäätteistä, mutta tehokkaan valvonnan varmistamiseksi valvontaa on tarpeen suunnitella myös näiltä osin. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vastuulle on kirjattu myös moniin muihin lakeihin perustuvia valvontatehtäviä.

Lahden kaupungin ympäristönsuojelun edellinen valvontasuunnitelma on hyväksytty 2020 ja se koski vuosia 2020-2024. Tämä valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2025-2028. Valvontasuunnitelman laadinnassa on hyödynnetty ympäristöministeriön ja Kuntaliiton ohjejulkaisuja, ja siihen on pyritty kokoamaan ympäristövalvonnan koko työkenttä.

2. Yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä

2.1 Toimialueen erityispiirteet

Lahden kaupunki sijaitsee keskeisellä paikalla Etelä-Suomessa. Lahdessa on noin 121 000 asukasta ja se on yhdeksänneksi suurin kaupunki Suomessa. Kaupungin pinta-ala on 517 km², josta vettä on 58 km². Lahden kaupungin ympäristöolosuhteita määrittelee alueen halki itä-länsisuunnassa kulkeva ensimmäisen Salpausselän reunamuodostuma. I Salpausselkä kohoaa ympäristöönsä noin 10-50 metriä korkeammalle, ja se on syntynyt jääkauden loppuvaiheessa vajaa 10 000 vuotta sitten mannerjään perääntyessä alueelta kohti pohjoista ja luodetta. Salpausselkä koostuu pääasiassa hiekasta, sorasta, moreenista sekä kivenlohkareista. Salpausselän lakialueen kasvillisuus on tyypillisesti kuivaa mäntymetsää. Salpausselän pohjoispuolelta alkaa Järvi-Suomi ja reunamuodostuman eteläpuolisille alueille on tyypillistä hienojakoiset savikot, joita halkovat joet. Salpausselän reunamuodostumia on muodostunut jäätikön perääntymisvaiheessa Suomeen kolme erillistä jonomaista muodostelmaa, joista Lahden kaupungin läpi kulkevaa muodostumaa kutsutaan ensimmäiseksi Salpausseläksi. Toinen Salpausselkä kulkee Lahden kaupungin pohjoisrajan tuntumassa. Salpausselkien hyvin vedenläpäisevästä hiekkaisesta maaperästä johtuen ne ovat myös Suomen merkittävimmät pohjavesiesiintymät. Lahden kaupungin pohjavesialueiden yhteispinta-ala on 71,6 km², josta pohjaveden muodostumisaluetta 38,6 km². Pohjavesialueen osuus kaupungin kokonaispinta-alasta on 14 %.

Pohjavesialueet ovat suotuisan maaperänsä takia tarjonneet ihmisille ja yhteiskunnalle helposti käyttöönotettavan ja rakennettavan alueen. Lahden keskusta sijaitsee Vesijärven ja ensimmäisen Salpausselän välisellä alueella, ja ensimmäinen kaupungissa käyttöönotettu vedenottamo on saanut luonnollisesti vetensä Salpausselän pohjavedestä. Kaupungin sijaintiin pohjavesialueen päällä liittyy myös suuria riskejä – sijaitseehan se juomavesivarastonsa päällä. Ennen riskien tunnistamista teolliset toiminnot ovat sijoittuneet pohjavesialueille. Useat teolliset toiminnot ovat aiheuttaneet riskejä pohjaveden laadulle, ja myös konkreettista maaperän ja pohjaveden pilaantumista on aiheutunut.

Lahden alue kuuluu ensimmäisen Salpausselän pohjoispuoliselta osaltaan Kymijoen vesistöön ja eteläpuoliselta osalta Porvoonjoen vesistöön. Salpausselän pohjoispuolella sijaitsee Päijänteeseen laskeva Vesijärvi sekä Arrajärven kautta Kymijokeen laskeva järviketju lukuisine järvineen ja niitä yhdistävine virtavesineen. Salpausselän eteläpuolella on lähinnä Porvoonjoen vesistön latvavesiä.

Lahden kaupungin alueen järvistä 13 ekologinen tila on luokiteltu. Oksjärven, Alasenjärven, Kärkjärven ja Iso-Kukkasen ekologinen tila luokitellaan hyväksi ja Kymijärven tila välttäväksi. Vesijärvi (pl. Kajaanselkä) ja muut luokitellut järvet puolestaan ovat tyydyttävässä ekologisessa tilassa. Luokiteltujen järvien yhteinen vesipinta-ala on Lahden alueella hieman yli 5 000 ha. Virtavesien osalta Seestaanjoki-Arrajoen ekologinen tila on luokiteltu hyväksi, Porvoonjoen yläosan ja Palojoeki-Köylinjoen tyydyttäväksi. Lahti Aqua Oy:llä on Lahdessa kolme jätevedenpuhdistamo. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt puhdistamoille ympäristöluvat. Kariniemen ja Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamoilta puhdistetut jätevedet johdetaan Porvoonjokeen. Nastolan jätevedenpuhdistamolta puhdistetut jätevedet johdetaan Palojoekiin, joka virtaa Orimattilan keskustan läpi ja yhtyy myöhemmin Porvoonjokeen. Tehokkaasta jätevedenpuhdistuksesta huolimatta puhdistettu jätevesi heikentää Porvoonjoen veden laatua.

Lähes kaikki vesistöt ovat tärkeitä kaupungin asukkaiden virkistyskäytön kannalta. Kaikkien suurimpien järvien rantamilla ja lähistöllä on runsaasti asutusta. Lisäksi Vesijärvi on yksi laajan Päijänteen vesistöalueen suurjärvistä, jonka kautta aukeaa vesireitti kauas Keski-Suomeen saakka. Taajamatoiminnot, voimakas rantarakentaminen ja maatalouden hajakuormitus ovat heikentäneet vesistöjen veden laatua. Tästä johtuen monien järvien ekologinen tila ja virkistyskäyttökelpoisuus ovat heikentyneet. Vanhan Lahden

alueella on jo useamman vuosikymmenen ajan tehty tuloksetta työtä järvien veden laadun hyväksi. Nastolan järvialueilla vesistöjen hoitotyötä on myös tehostettu viimeisen 15 vuoden aikana. Tavoitteiden laadinnassa lähtökohtana ovat olleet EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi vuodelta 2000 sekä sen toteuttamiseksi laaditut kansalliset vesienhoidon tavoitteet. Tavoitteena on vähintään hyvän ekologisen tilan saavuttaminen kullekin vesimuodostumalle määritetyn tavoiteaikataulun puitteissa.

2.2 Pohjavesien tila ja pohjavesiä pilaavat aineet

Lahden kaupungin alueella on 14 luokiteltua pohjavesialuetta, joiden pääsijaintikunta on Lahti. Suurimmat pohjavesivarat keskittyvät ensimmäiselle Salpausselälle. Pohjavesialueista kahdeksan on vedenhankintaa varten tärkeää pohjavesialuetta (1-luokka) ja kuusi vedenhankintaan soveltuvaa pohjavesialuetta (2-luokka). Yhdellä pohjavesialueella on myös E-luokitus (1E). Lisäksi Lahden alueella on neljä pohjavesialuetta, jotka sijoittuvat pääosin naapurikuntien alueelle.

Lahden pohjavesialueet on Lahti-pohjavesialuetta lukuun ottamatta luokiteltu hyvässä tilassa oleviksi. Lahti-pohjavesialueen huono tila on seurausta ihmistoiminnasta. Aineet, joiden takia pohjavesialue luokitellaan huonoon tilaan, ovat pääosin peräisin polttoaineiden jakeluasemilta, teiden suolauksesta, kemiallisista pesuloista, muista kemikaaleista tai liuottimia käyttävistä laitoksista sekä alueilta, joilla on käytetty torjunta-aineita. Suuri osa pohjavettä pilaavista toiminnoista on lopetettu, mutta puhdistumisprosessi on hidas veden hitaan vaihtuvuuden, kemiallisten yhdisteiden monimutkaisten kulkeutumisreittien ja maaperänpuhdistusmenetelmien työläyden vuoksi. On syytä huomioida, että Lahti-pohjavesialue on pinta-alaltaan suuri eikä pohjavesi ole alueella kauttaaltaan huonossa tilassa. Verkostoon toimitettavan talousveden laatu on kaikilla Lahden vedenottamoilla moitteetonta.

Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuosille 2022–2027 (Hämeen ELY-keskus 2022) on tarkistettu ja täydennetty vesienhoitokaudelle 2016–2021 laaditussa toimenpideohjelmassa esitetyt tiedot. Toimenpideohjelmassa on kuvattu pohjavesien nykytila, riskitekijät, nykyiset vesiensuojelutoimenpiteet ja tarvittavat suojelun lisätoimenpiteet. Lahdessa riskipohjavesialueiksi on määritetty kaikki I Salpausselälle sijoittuvat pohjavesialueet sekä Renkomäen pohjavesialue. Arviointi perustuu tietoihin alueen maankäytöstä, ihmistoiminnasta ja pohjaveden laadusta sekä alueen merkittävydestä vedenhankinnassa. Lahdessa sijaitsevien riskipohjavesialueiden pohjavedestä on todettu mm. torjunta-aineita ja niiden hajoamistuotteita, polttonesteiden lisäaineita, kemialliseen pesuun käytettäviä aineita tai kloridia.

Vaikka pohjavesialueita on vain 14 prosenttia Lahden kaupungin kokonaispinta-alasta, on ympäristölupavelvollisista toiminnoista sijoittunut pohjavesialueille lähes 50 %. Näin ollen pohjaveden pilaantumisaara on huomioitava lupaprosessin aikana yritysten sijoittumispaikan valinnassa, asetettavissa lupamäärämääräyksissä ja myös niiden valvonnassa. Ympäristölupamääräyksissä annetaan toiminnanharjoittajalle tarvittavia velvoitteita rakentaa pohjavesisuojaus sekä velvoitteita huokosilman ja/tai pohjaveden tarkkailemiseksi kiinteistöllä. Pohjaveden pilaantumisaaran vuoksi kielteisiä ympäristölupapäätöksiä on tehty yhdeksän kertaa (pääasiassa jakeluasemia).

Lahden pohjavesialueiden suojelusuunnitelma vuosille 2024–2033 valmistui vuonna 2024. Suunnitelmaan on koottu tiedot Lahden pohjavesialueiden pohjavesiolosuhteista sekä niillä sijaitsevista vedenottamoista. Lisäksi pohjavesialueilta on kartoitettu mahdolliset pohjavettä vaarantavat riskikohteet. Riskinarvioinnin perusteella päivitettiin toimenpidesuositukset pohjavesialueiden määrällisen ja laadullisen pysyvyyden turvaamiseksi.

Suojelusuunnitelman liitteenä olevan toimenpideohjelman toteutumista seurataan seudullisessa pohjavesityöryhmässä kahdesti vuodessa. Toimenpideohjelmassa pohjaveden suojelua tukevat toimenpiteet on jaoteltu aihealueittain ja kullekin toimenpiteelle on esitetty vastuutaho sekä aloitusaikataulu. Lähes jokaiselle pohjavesialueelle suositeltiin selvittämään keinoja tehostaa

lämmitysöljysäiliöiden määräaikaistarkastusten toteutumista ja tarkastamaan pohjavesialueelle sijoittuvan ei-ympäristölupavelvollisen yritystoiminnan lupatarve. Lisäksi toimenpiteenä on mainittu mm. Lahden ja Hollolan pohjavesien yhteistarkkailualueen laajentaminen Nastonharju-Uusikylä A ja B -pohjavesialueille. Suojelusuunnitelmassa on kuvattu myös riskitoimintokohtaiset toimenpidesuosituksset.

3. Ympäristönsuojelulain valvonta

3.1 Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröidyt laitokset

Ympäristönsuojelulain 168 §:n toisen momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Lain tausta-aineiston (HE 214/2013) mukaan keskeisin valvonnan keino on määräaikaistarkastukset. Muita säännöllisen valvonnan keinoja ovat vuosiyhteenvetöjen, veloitettarkkailutulosten ja erilaisten selvitysten läpikäynti, joita toiminnanharjoittajat toimittavat viranomaiselle lupamääräysten tai asetusten velvoittamana. Maaliskuussa 2025 ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröityjä toimintoja on 99 kpl.

3.2 Ympäristönsuojelulain ilmoitukset

Ympäristönsuojelulain mukaisten ilmoitusten toimittamisen tarkoitus on, että viranomainen saa lainsäätäjän arvioimista mahdollisista ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista tiedon toiminnanharjoittajilta etukäteen. Ilmoitusten perusteella viranomainen voi tehdä ennakoivalvonnallisen toimenpiteen eli tarvittaessa rajoittaa ilmoituksenvaraista toimintaa ympäristönsuojelulain edellyttämälle tasolle ilmoituksen perusteella mahdollisesti annettussa päätöksessä. Ilmoitusmenettely mahdollistaa myös menettelyn piiriin säädettyjen toimintojen valvonnan.

3.2.1 Melua ja tärinää aiheuttava tilapäinen toiminta (YSL 118 §)

Toiminnanharjoittajan on tehtävä Lahden ympäristöpalveluille kirjallinen ilmoitus rakentamisesta, yleisötilaisuudesta tai muusta tilapäistä melua tai tärinää aiheuttavasta toimenpiteestä tai tapahtumasta, jos melun tai tärinän on syytä olettaa olevan erityisen häiritsevää. Lahden ympäristönsuojelumääräyksissä on kuvattu tarkemmin melua aiheuttavat toiminnot, joista ei tarvitse tehdä meluilmoitusta.

Meluilmoituksista tehdään vuosittain reilut 30 päätöstä, joista noin puolet koskee erilaisia ulkoilmatapahtumia ja puolet rakentamista. Tarvittaessa meluilmoituksen tai -valituksen johdosta tehdään tarkastus ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan aikana. Melutasoja valvotaan satunnaisin melumittauksin. Toiminnan aikaisia tarkastuksia tullaan tekemään vuosittain noin 10 kappaletta.

3.2.2 Koeluonteinen toiminta ja poikkeuksellinen tilanne (YSL 119 § ja 120 §)

Koeluonteisesta toiminnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus lupaviranomaiselle viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista. Ympäristönsuojelulain 31 §:n mukaiseen koeluonteiseen lyhytaikaiseen toimintaan ei tarvita ympäristölupaa, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti tällaisen toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi. Jos koeluonteisesta toiminnasta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista, jätevesien johtamistarve, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai noron pilaantumista; sekä kohtuutonta naapurushaittaa, tulee toimintaan hakea kuitenkin ympäristölupa.

Jos onnettomuudesta, ennakoimattomasta tuotantohäiriöstä tai muusta niihin rinnastettavasta yllättävästä, toiminnasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä taikka rakennelman tai laitteen purkamisesta toiminnassa, joka ei ole luvanvarainen tai rekisteröitävä, aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua välitöntä ja ilmeistä ympäristön pilaantumisen vaaraa tai jätteen määrän tai ominaisuuksien vuoksi tavanomaisesta poikkeavia toimia jätehuollossa, on toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan ilmoitettava tapahtuneesta viipymättä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueella on tehty erittäin harvoin koeluonteista toimintaa koskevia ilmoituksia. Myös ilmoituksia poikkeuksellisista tilanteista vastaanotetaan harvoin. Ilmoitukset koskevat useimmiten erilaisten kemikaalien vuototilanteita, joiden ensitorjuntaviranomainen on Päijät-Hämeen pelastuslaitos. Lahden ympäristöpalvelut antaa asiantuntija-apua sekä osallistuu jälkivahinkojen torjuntaan ympäristönsuojeluviranomaisen roolissa mm. pelastuslain mukaisesti.

3.3 Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen, määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi, toiminnan keskeyttäminen ja kunnan viranhaltijan välitön määräysoikeus (YSL 175 §, 180-182 §)

Ympäristönsuojelun valvontaviranomainen voi kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa sekä palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta. Valvontaviranomainen voi myös määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista tai ilmoituksenvaraista eikä rekisteröitävää toimintaa. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja ympäristön pilaantumisen merkittävyys.

Yleensä valvonnassa käytetään Lahden ympäristöpalveluiden viranhaltijoiden antamia kehotuksia, joiden perusteella tilanne useimmiten korjaantuu asetetun määräajan kuluessa. Mikäli kehotusta ei noudateta, voi lautakunta antaa määräyksen, jota on tehostettu hallintopakkokeinoin.

Mikäli valvontatoiminnassa havaitaan, että ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten terveydelle tai siitä uhkaa aiheutua välittömiä ja huomattavia haittavaikutuksia ympäristölle, valvontaviranomaisen on keskeytettävä toiminta siltä osin kuin se on välttämätöntä terveyden tai ympäristön suojelemiseksi, jos toiminnanharjoittaja ei itse ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin. Toiminnanharjoittajaa on kuultava mahdollisuuksien mukaan ennen keskeyttämistä. Keskeyttämistoimenpiteestä on laadittava pöytäkirja ja keskeyttämisestä on viivytyksettä tehtävä päätös. Viranomaisen on lisäksi annettava tieto siitä, miten toiminnan jatkamiseksi menetellään.

Kiireellisessä tapauksessa kiellon tai määräyksen voi antaa tai keskeyttämisen suorittaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen puolesta tämän määräämä viranhaltija. Viranhaltijan on viivytyksettä saatettava antamansa määräys, kieltö tai keskeyttämistoimenpide kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätettäväksi. Viranhaltijan päätös on voimassa, kunnes rakennus- ja ympäristölupalautakunta on ratkaissut asian.

3.4 Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet sekä vireillepano-oikeus (YSL 169 § ja 186 §)

Ympäristönsuojelulain 169 §:ssä määrätään, että jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aiheutta olettava, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvitettävä asia muulla asianmukaisella tavalla.

Ellei ympäristönsuojelulain 186 §:ssä tarkemmin määritelty valvonta-asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voivat laittaa kirjallisesti vireille myös muut tahot. Ympäristönsuojelulain mukaan asian vireillepano-oikeus on asianosaisella, rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät, toiminnan sijaintikunnalla ja muulla kunnalla, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät; valtion valvontaviranomaisella sekä toiminnan sijaintikunnalla ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella sekä asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

3.5 Ympäristönsuojelumääräysten valvonta

Ympäristönsuojelulain mukaan kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä (YSL 202 §). Lahden nykyiset ympäristönsuojelumääräykset ovat olleet voimassa vuoden 2018 alusta lähtien

Lahden ympäristönsuojelumääräyksissä määritellään mm. viemäriverkoston ulkopuolisten alueiden talousjätevesien käsittelyn kannalta herkät alueet, joilla on saavutettava perustasoa parempi jätevedenkäsittelyn taso. Määräyksillä on rajoitettu puhdistetun ja puhdistamattoman jäteveden imeyttämistä pohjavesialueella. Pohjavesialueilla on kiellettyä niin ikään ajoneuvojen, veneiden, koneiden ja laitteiden pesu pesuaineilla niin, että pesuvedet pääsevät imeytymään maaperään.

Jätteiden sijoittaminen maaperään on jätelain mukaan kielletty ilman ympäristölupaa. Jätteiden hyödyntäminen maarakentamisessa on ensisijaisesti ympäristölupavollista toimintaa, mutta ns. MARA-asetuksen (valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa) nojalla eräitä jätteitä voidaan tietyin edellytyksin käyttää maarakentamisessa. Käytöstä on ilmoitettava ELY-keskukselle. Vähäisiä määriä (alle 500 t) puhdasta betoni- ja tiilijätettä saa ympäristönsuojelumääräysten mukaan hyödyntää maarakentamisessa edellyttäen, ettei sijoittamisesta aiheudu ympäristön pilaantumista. Hyödyntämisestä on tehtävä valvontailmoitus Lahden ympäristöpalveluille vähintään 30 päivää ennen toimenpidettä. Ilmoituksia tulee muutama vuodessa. Vaarallisen jätteen varastointiin on annettu ympäristönsuojelumääräyksissä velvoitteita jätemäärän ylittäessä 500 litraa. Vaarallisista jätteistä on määräyksiä myös jätehuoltomääräyksissä.

Ympäristönsuojelumääräysten mukaan kaikki öljylämmitys- ja polttonestesäiliöt on kuntotarkastettava vähintään 10 vuoden välein, ja uusintatarkastus on tehtävä säiliön kuntoluokituksen mukaisesti. Metallisäiliöiden korjaaminen muovi- tai lasikuitupinnoitteella on kielletty. Määräysten mukaan maanalainen käytöstä poistettu polttonestesäiliö putkistoineen on poistettava maaperästä kokonaan myös muualla kuin pohjavesialueilla vuoden kuluessa.

Rakennus- ja ympäristölupalautakunta voi erityisestä syytä hakemuksesta myöntää yksittäistapauksessa luvan poiketa ympäristönsuojelumääräyksistä. Päätösvalta on delegoitu poikkeamis päätösten osalta ympäristölupapäällikölle. Poikkeamisesta ei saa aiheutua ympäristönsuojelumääräysten tavoitteiden syrjäytymistä. Ympäristönsuojelumääräysten valvontaa tehdään saapuneiden ilmoitusten, poikkeamisista tehtävien päätösten sekä valitusten käsittelyn yhteydessä.

Ympäristönsuojelumääräysten päivitystarvetta tullaan arvioimaan suunnitelmakauden aikana.

3.6 Hajajätevesien valvonta (ympäristönsuojelulaki 527/2014 luku 16)

Lahden kaupungin alueella on arviolta noin 3 600 kiinteistöä, joita ei ole liitetty viemäriverkostoon. Näistä vakituiseen asumiseen käytetään noin 1550 ja vapaa-ajan asumiseen noin 2050. Vapaa-asuntojen varustelutaso vaihtelee suuresti ja näin myös kiinteistön jätevesikuormitus.

Jäteveden käsittelyvaatimuksista säädetään Ympäristönsuojelulain 16 luvussa. Vuonna 2004 ja sen jälkeen rakennetuilla kiinteistöillä jätevesien käsittelyjärjestelmän tulee täyttää lainsäädännön vaatimukset heti. Vanhat jätevesijärjestelmät tuli kunnostaa 31.10.2019 mennessä lainsäädännön puhdistusvaatimukset täyttäväksi, jos rakennus sijaitsee enintään 100 metriä rannasta tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella.

Kiinteistön omistaja voi hakea poikkeamista kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmän tehostamisesta, mikäli järjestelmän saneeraus on kustannuksiltaan tai tekniseltä vaativuudeltaan kohtuutonta tai jätevesien ympäristökuormitus on vähäinen. Poikkeaminen voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan (§ 156 d).

Ympäristönsuojelumääräyksissä on määritelty pilaantumiselle herkät alueet (mm. vesistöjen läheisyys ja pohjavesialueet), joissa on tiukemmat puhdistusvaatimukset kuin muualla. Näistä puhdistusvaatimuksista voidaan tapauskohtaisen arvioinnin perusteella myöntää poikkeaminen.

Laissa määrätään, että vesilaitoksen verkoston ulkopuolella olevilla kiinteistöillä tulee olla selvitys tai suunnitelma jätevesijärjestelmästä sekä käyttö- ja huolto-ohjeet. Kiinteistökohtaisia selvityksiä ei ole Lahden alueella järjestelmällisesti tarkastettu, mutta valvontatarkastustilanteissa selvityksen perusteella on mahdollista arvioida jätevesistä aiheutuva kuormitus ympäristöön ja täyttääkö puhdistusjärjestelmä asetuksen velvoitteet. Haja-asutusalueen kiinteistöjen jätevesijärjestelmiä ja niiden toimivuutta on alueittain tarkastettu erilaisten hankkeiden yhteydessä 1990-2000 -luvuilla. Hankkeisiin liittyvät tarkastukset ovat kohdistuneet pääosin Salpausselän pohjoispuolella sijaitsevien järvien ranta- ja valuma-alueille. Näiden tarkastuskäyntien yhteydessä on annettu jätevesien käsittelyyn liittyvää neuvontaa.

Viemäriverkostojen ulkopuolisten kiinteistöjen jätevesijärjestelmiä valvotaan yhteydenottojen tai valitusten perusteella. Vuosittain tarkastuksia tehdään 2-10 kpl. Tarkastusten yhteydessä annetaan jätevesien käsittelyyn liittyvää neuvontaa ja tarvittaessa määräyksiä järjestelmän korjaamisesta.

3.7 Maatalouden valvonta (valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta 1250/2014)

Valtioneuvoston asetuksen eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014) eli ns. nitraattiasetuksen noudattamisen valvontaan kuuluvat mm. eläinsuojien lantaloiden asianmukaisuus ja lannanlevitysaikojen noudattaminen. Asetusta valvotaan lähinnä muiden tarkastusten yhteydessä sekä valitusten tai ilmoitusten perusteella tehtävin tarkastuksin. Lahden ympäristöpalvelut käsittelee nitraattiasetuksen mukaiset lannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden aumavarastoinnista sekä poikkeustilanteissa tehtävästä lannanlevityksestä annetut ilmoitukset. Ilmoituksia tulee vuodessa 2-6 kappaletta. Vuosittaiset ilmoitukset raportoidaan ELY-keskukselle.

3.8 Ilmanlaaduntarkkailu

Ympäristönsuojelulain 527/2014 mukaan kunnan tulee valvoa ja edistää ilmansuojelua alueellaan sekä sitä varten huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ilmanlaadunseurannan järjestämisestä asianmukaisin menetelmin. Myös toiminnanharjoittajia veloitetaan huolehtimaan ilman pilaantumisen ehkäisemisestä sekä olemaan riittävästi selvillä toimintansa vaikutuksista ilmanlaatuun.

3.8.1 Ilmanlaadun ohje-, raja-, kynnys- ja tavoitearvot

Maailman terveysjärjestön WHO:n terveysperusteiset ohjearvot päivittyivät vuonna 2021. EU-alueetta koskeva Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi ilmanlaadusta ja sen parantamisesta (EU) 2024/2881 annettiin 23.10.2024. Direktiiviä ei ole vielä implementoitu Suomen kansalliseen lainsäädäntöön. Aiemmat EU:n antamat ilmanlaadun ohjausarvot sisältyvät kansallisesti valtioneuvoston asetuksiin VNa 79/2017 ja VNa 113/2017. Lisäksi Suomessa on annettu kansallisia ohjearvoja valtioneuvoston päätöksessä VNP 480/1996.

WHO:n ohjearvot on annettu terveyden suojelemiseksi. Ne on määritetty tutkimustiedon perusteella ja ovat maailmanlaajuisia suositusarvoja terveyshaittojen vähentämiseksi. Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi (EU) 2024/2881 kiristää huomattavasti ilman epäpuhtauksien ohjausarvoja EU-alueella. Myös Suomessa mitatut pitoisuustasot ylittävät WHO:n terveysperusteisia ohjearvoja. Uudistuneen EU-direktiivin sitovien ohjausarvojen ylittyminen Suomessa on myös varsin mahdollista.

3.8.2 Ilmanlaaduntarkkailu Lahdessa

Lahdessa ilmanlaatua seurataan jatkuvatoimisesti neljällä eri mittausasemalla. Kaupungin ydinkeskustan reuna-alueella Saimaankadulla, keskustan läheisyydessä Launeen liikenneympäristössä Uudenmaankadulla ja Kärpäsen asuinalueella Satulakadulla mitataan typen oksideja, hengitettäviä hiukkasia ja pienhiukkasia. Satulakadun mittausasemalla keskustan ulkopuolella, missä on vähemmän otsonieluja kuin vilkkaassa liikenneympäristössä, seurataan myös otsonin pitoisuuksia. Mustamäenkadulla Launeen pientaloalueella seurataan hengitettäviin hiukkasiin kiinnittyneiden tiettyjen polysyklisten aromaattisten hiilivetyjen pitoisuuksia joka toinen vuorokausi. Lisäksi ilmanlaadun seuranta tehdään passiivisilla näytteenotoilla. Haihtuvia orgaanisia yhdisteitä seurataan Launeen mittausaseman yhteydessä sekä kahdessa vuosittain vaihtuvassa paikassa. Myös typpidioksidin kartoitusmittauksia tehdään passiivikeräimillä kolmessa vuosittain vaihtuvassa paikassa. Lisäksi Lahden kaupunki tekee ilmanlaadun seuranta Hollolan kunnalle.

Ympäristönsuojelulain määrittelemien veloitteiden täyttämiseksi Lahden kaupungissa on solmittu sopimuksia ilmanlaadun yhteistarkkailusta vuodesta 1989 lähtien. Sopimuksen osapuolina ovat olleet Lahdessa Lahden kaupunki ja Lahden alueella sijaitsevat ilmapäästöjen vuoksi ympäristölupa-, rekisteröinti- tai ilmoitusvelvolliset laitokset sekä viimeisen vuosikymmenen ajan myös Hollolan kunta ja Hollolan kunnan ilmapäästöjä aiheuttavat yritykset. Nykyinen sopimuskausi kattaa vuodet 2021-2026.

3.9 Pohjavesien laadun ja määrän tarkkailu

Lahdessa noin puolet ympäristöluvanvaraisista toiminnoista sijoittuu pohjavesialueille. Yritys voidaan ympäristö- tai maa-ainesluvassa määrätä seuraamaan toimintansa vaikutusta pohjaveden laatuun ja/tai määrään, jos toiminnalla voidaan olettaa olevan näihin vaikutusta. Yritys voi teettää pohjavesitarkkailun itsenäisesti tai sen on mahdollista osallistua pohjavesien yhteistarkkailuun, jos se sijoittuu yhteistarkkailualueelle.

Lahdessa ja Hollolassa käynnistettiin vuonna 2019 pohjavesien yhteistarkkailu, jonka hallinnoinnista vastaa Lahden kaupunki. Nyt on menossa toinen toimintakausi (v. 2023-2025). Lahden pohjavesialueista yhteistarkkailussa on mukana Lahti ja Renkomäki. Yhteistarkkailussa kaikkien mukana olevien toimijoiden

velvoitetarkkailun toteuttavat kilpailutuksella valitut palveluntuottajat, jotka vastaavat näytteenotosta, näytteiden analysoinnista, vuosiraportoinnista ja vuosikoosteesta. Kunkin toiminnanharjoittajan pohjavesitarkkailu toteutetaan luvassa määrätyn mukaisesti. Lisäksi jokaisesta tarkkailukohteesta määritetään yhdestä havaintoputkesta kerran vuodessa tietyt pohjaveden yleistä tilaa kuvaavat perusparametrit. Tulokset raportoidaan vuosittain toiminnanharjoittajakohtaisesti. Tulosten pohjalta päivitetään lisäksi vuosittain Lahden ja Hollolan pohjavesien yleistä tilaa kuvaava ArcGis-selainpohjainen kooste.

Pohjavesien yhteistarkkailun toinen kausi on sopimukseen kirjattu kolmivuotiseksi (2023-2025), jonka jälkeen on mahdollista käyttää yksi optiolisävuosi. Kolmas toimintakausi alkaa optiovuoden neuvottelujen tuloksen perusteella joko maaliskuussa 2026 tai 2027. Seuraavalla toimintakaudella on tavoitteena laajentaa yhteistarkkailua kattamaan myös Nastonharju-Uusikylä A ja B -pohjavesialueet, joilla on pohjaveden tarkkailuveloitteellista ympäristö- ja maa-ainesluvanvaraista toimintaa.

3.10. Melutilanteen seuranta

EU:n ympäristömeludirektiivi velvoittaa yli 100 000 asukkaan kuntia tekemään melualue selvityksen viiden vuoden välein. Liikennevirasto on veloitettu tekemään melukartoituksen kaikista teistä, joiden liikennemäärä vuodessa on yli 3 miljoonaa ajoneuvoa ja kaikista rautateistä, joiden junamäärä on yli 30 000 vuodessa.

Meluselvityksessä huomioidaan tieliikenteen, raideliikenteen ja teollisuuden melu. Vuoden sisällä melualue selvityksen valmistumisesta on laadittava meluntorjunnan toimintasuunnitelma. Viimeisin EU-meluselvitys valmistui 2022. Selvitys laadittiin yhdessä Liikenneviraston kanssa. Samassa yhteydessä on laadittu meluselvitys myös kansallisilla arvoilla, joita käytetään maankäytön suunnittelussa.

Tulosten perusteella Lahden kaupungin 120 000 asukkaasta 26 800 altistuu pääkatujen ja teiden liikenteestä aiheutuvalle yli 55 dB:n vuorokausimelutasolle. Vastaavasti asukkaista noin 1000 altistuu raideliikennemelun yli 55 dB:n vuorokausimelutasolle (kansalliset arvot). Noin puolet melualueella asuvista on keskustan asukkaita. Kaupungin alueella oli laskettavaa maanteitä 127 km ja päärataa 34 km. Katuja meluselvityksessä oli mukana 138 km.

Meluselvitykseen perustuva meluntorjunnan toimintasuunnitelma valmistui kesällä 2024. Selvitys kattaa vuodet 2024–2028. Lahden kaupungin tavoitteena on vähentää melulle altistuvien asukkaiden määrää, alentaa melutasoja koulujen ja päiväkotien kohdalla sekä säilyttää suhteellisen hiljaisia alueita. Selvitykseen on kirjattu 15 toimenpidekohdetta, joista noin puolet on uusia. Vanhimmat mukana olevat kohteet ovat vuodelta 2013.

Lahden kaupungille on laadittu vuonna 2010 hiljaisten alueiden kartoitus. Selvitys päivitettiin 2018. Vuoden 2010 kartoituksen jälkeen Nastola ja Lahti yhdistyivät. Päivityksessä huomioitiin myös 2017 valmistunut melualue selvitys. Selvitys on tehty paikkatietomenetelmin, lisäksi on tehty tarkentavia melumittauksia viidessä kohdassa kaupungin alueella. Desibelirajana käytettiin 45 dB, ja alueet, jotka jäävät tämän alle katsotaan hiljaisiksi alueiksi. Hiljaisissa alueissa olennaista on myös se, millaisena äänimaisema koetaan. Selvityksessä tunnistettiin 80 hiljaista aluetta. Lahden hiljaisia paikkoja ovat esimerkiksi Salpausselän laajat ulkoilualueet, monet kaupunkipuistot ja Nastolan luontoalueet. Useampi kuin joka toinen lahtelainen asuu alle 300 metrin päässä hiljaisesta alueesta.

Selvityksistä on vastannut Kaupunkiympäristön palvelualueen meluntorjuntatyöryhmä. Ryhmässä on edustettuina rakennus- ja ympäristövalvonta, kaupunkisuunnittelu ja kaupunkitekniikka.

4. Valvonnan maksullisuus

Ympäristönsuojelulain 205 §:n 2 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun ympäristönsuojelulain mukaisen luvan, ilmoituksen tai muun asian käsittelystä, laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkistuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta sekä tarkastuksista, jotka ovat tarpeen 175 tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi taikka 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi. Ympäristölupahakemuksen ja maa-aineslupahakemuksen yhteiskäsittelystä ja valvonnasta kunnalle perittävistä maksusta säädetään maa-aineslain 23 §:ssä. Kunnalle perittävä maksu voi vastata enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Maksun perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

Tällä hetkellä Lahdessa ympäristönsuojelun valvonnasta peritään rakennus- ja ympäristölupalautakunnan alaisen ympäristöpalveluiden tuntiveloitusperusteisena taksana 90 euroa tunnilta 1.2.2021 voimaan tulleen ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukaan. Taksapäätöksessä on määritelty ympäristönsuojelulain (527/2014), vesilain (587/2011), jätelain (646/2011) ja merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaisen luvan, ilmoituksen tai muun asian käsittelystä perittävät käsittelymaksut.

Maksua ei peritä viranomaisen eikä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireille pannun asian käsittelystä. Ympäristöluvan muuttamisesta maksu peritään toiminnanharjoittajalta, vaikka asia on tullut vireille viranomaisen hakemuksesta. Muiden kuin viranomaisen tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta vireille pannun asian käsittelystä saadaan periä vireillepanijalta maksu, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana.

Jätelain 144a §:n mukaan luonnolliselta henkilöltä, joka ei harjoita taloudellista toimintaa sekä ympäristönsuojelulain 206 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua mikroyritykseltä perittävien (tämän lain 144 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen) maksujen on oltava kohtuulliset ottaen huomioon toiminnan laajuus ja luonne. Ympäristönsuojelulain 206 §:n 2 momentin mukaan mikroyrityksellä tarkoitetaan taloudellista toimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen taksapäätöksen mukaan mikroyritykseltä sekä toiminnanharjoittajan asemassa olevalta henkilöltä, joka ei harjoita taloudellista toimintaa, peritään valvontamaksut vähentäen 30 % suoritemaksuista.

5. Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen velvollisuuksiin kuuluu toimivaltaansa kuuluvien lakien noudattamisen valvonnan lisäksi myös velvollisuus tehdä lainsäädännössä tarkemmin kuvatuissa tapauksissa tutkintapyyntö poliisille lainrikkojien rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamiseksi, jonka perusteella seurauksena on rangaistus, mahdollinen vahingonkorvaus tai rikoshyödyn menettäminen. Valvontaviranomaisen toimimisvelvollisuus perustuu ympäristönsuojelulain 18 luvun, vesilain 14 luvun, jätelain 13 luvun, maa-aineslain 14 §:n ja kemikaalilain lukujen 9 ja 10 säännöksiin. Tutkintapyyntöä koskeva asia on salassa pidettävä siihen asti, kunnes asia on viety tuomioistuimeen tai poliisi tai syyttäjä vie asian muutoin päätökseen (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999: 24 § 1 momentin kohta 3 ja 3 mom). Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen poliisille toimittamien tutkintapyyntöjen laatiminen on delegoitu Lahden ympäristöpalveluiden viranhaltijoille. Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnassa käytettävät periaatteet ja yksityiskohtaisempi kuvaus on esitetty ympäristöministeriön julkaisemassa Ympäristönsuojelun laillisuusvalvontaopas 2014 -julkaisussa (Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014).

6. Viranomaisen valvontavastuulle kuuluvat luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot

Ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaan ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia tai rekisteröityjä toimintoja on Lahden kaupungin alueella vuoden 2025 alussa yhteensä 99 kpl. Lukumääräisesti suurimmat ympäristöluvanvaraiset toimialat ovat polttonesteiden jakeluasemat (33 kpl), energiantuotantolaitokset (17 kpl), jätteidenkäsittely (11 kpl), kivenmurskaamot ja asfalttiasemat (8 kpl) sekä betonituotetehtaat ja valmisbetoniasemat (7 kpl). Ympäristönsuojelulain liite 2:n mukaisia rekisteröityjä toimintoja on yhteensä 27 kpl. Näistä 22 kpl on polttonesteiden jakeluasemia, neljä kemiallista pesulaa, kolme energiantuotantolaitosta ja yksi asfalttiasema. Kooste ympäristölupavelvollisista toimialoista tarkastusväleinen ja toiminnanharjoittajamääräinen on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Lahden kaupungin valvontavastuulle kuuluvien ympäristöluvanvaraisten, rekisteröityjen ja ilmoituksenvaraisten toimintojen määräaikaistarkastusvälit sekä toimintojen lukumäärät (Tarkastusvälin vaihtelu ilmaisee riskiperusteisia eroja sijaintien ja/tai toiminnanharjoittajien välillä.).

toimiala	tarkastusväli (vuotta)	toiminnanharjoittajien lukumäärä
Metsäteollisuus		0
Metallien ja muovien pintakäsittely	4	1
Energiantuotanto, voimalaitokset	4-5	17
Kemianteollisuus		0
Polttonesteiden jakeluasemat	3-4	33
Voc-laitokset	3-4	3
Kivenmurskaamot ja asfalttiasemat	1-3	8
Betoniasemat tai betonituotetehtaat	3-4	7
Vesipesulat		0
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	5	4
Eläinsuojat	4	2
Liikenne: varikot, moottoriurheiluradat	3-4	3
Jätteiden käsittely	3	11
Maankaatopaikat		0
Ampumaradat	4	1
Suihkupuhalluspaikka (ulkona)		0
Krematorio	4	1
Lumenkaatopaikka	2	1
Naapuruussuhdelain mukainen kohtuuton rasitus	4	1
Pohjavesialueella oleva pieni toiminto	3-4	2
Kemialliset pesulat	5	4
YHTEENSÄ		99

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontavastuulle kuuluvia ympäristölupavelvollisia toimintoja on Lahden kaupungin alueella 37 kpl (vuoden 2025 alun tilanne). Hämeen ELY-keskus varaa Lahden ympäristöpalveluiden edustajalle mahdollisuuden osallistua ELY:n tekemille määräaikaistarkastuksille. ELY:n valvontavastuuseen kuuluvien toimintojen ympäristölupapäätökset

käsittelee Etelä-Suomen aluehallintovirasto (valtion ympäristölupaviranomainen). Aluehallintouudistuksen myötä myös valtion ympäristönsuojeluorganisaatio tulee muuttumaan vuoden 2026 alusta lähtien.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuusta säädetään ympäristönsuojelulain lisäksi maa-aines-, jäte-, vesi-, vesihuolto-, merenkulun ympäristönsuojelu-, luonnonsuojelu-, maastoliikenne- ja vesiliikennelaeissa sekä edellä mainittujen lakien perusteella annetuissa asetuksissa. Ulkoilulain mukaiset tehtävät on Lahden kaupungissa osoitettu ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväksi. Lisäksi kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta säädetyn lain (64/1984) mukaan kunnan tulee alueellaan valvoa ja edistää ympäristönsuojelua siten, että luontoa ja muuta ympäristöä suojelemalla, hoitamalla ja kehittämällä turvataan kunnan asukkaille terveellinen, viihtyisä ja virikkeitä antava sekä luonnontaloudellisesti kestävä elinympäristö. Muiden kuin ympäristönsuojelulain mukaiset kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatehtävät kuvataan valvontasuunnitelman luvuissa 11-12.

6.1 Ympäristönsuojelun valvontaohjelma ja sen ylläpito

Ympäristöministeriön Ympäristövalvonnan ohjeen mukaisesti eri lakien edellyttämät toimenpiteet on koottu yhteen, jolloin Lahden kaupungin ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2025-2028 sisältää kaiken valvontatoiminnan, mistä Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölupalautakunta ja sen alainen organisaatio Lahden ympäristöpalvelut kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena vastaa.

Valvontasuunnitelmaa toteutetaan lautakunnan vuosittain vahvistaman valvontaohjelman mukaisesti. Valvontaohjelma kattaa säännöllisen valvonnan kokonaisuudessaan, eli ympäristönsuojelulain, jätelain ja maa-aineslain mukaisen valvonnan. Valvontaohjelma sisältää ympäristönsuojeluasetuksen (VNa 713/2014) 30 § mukaisesti tiedot luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muista säännöllisen valvonnan toimenpiteistä. Valvonnassa tehtyjen havaintojen myötä riskinarviointia ja valvonnan painopisteitä päivitetään tarpeen mukaan.

Valvontaohjelma koostuu vuosittaisesta, lautakunnan käsittelemästä yhteenvedosta, ja valvontaorganisaation sisäiseen käyttöön tarkoitetuista kohde- ja toimenpidetaulukoista. Lisäksi valvontaohjelmaan on kuvattu myös muut lainsäädännössä ja hallintosäännössä Lahden ympäristöpalveluille osoitetut tehtävät.

7. Ympäristöriskien arviointi

Säännöllistä valvontaa tehostetaan kohdistamalla valvonta riskinarvioinnin avulla ympäristön kannalta haitallisimpiin ja suurimman riskin kohteisiin. Ympäristöriskillä tarkoitetaan ympäristön pilaantumiseen liittyviä riskejä, jotka kattavat myös päästöistä aiheutuvat terveysriskit. Tehokkuuteen ja laatutavoitteisiin pyritään myös valvonnan priorisoinnilla, jos olosuhteet niin vaativat. Valvonta on järjestettävä käytettävissä olevien voimavarojen mukaan niin, että laatu ja tehokkuus ovat mahdollisimman hyviä.

7.1 Terveysriskit

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle ympäristönsuojelulain perusteella kuuluvat ympäristölupavelvolliset, ilmoitusvelvolliset ja rekisteröitävät toiminnot voivat aiheuttaa varsinkin poikkeus- ja onnettomuustilanteiden yhteydessä ihmiselle aiheutuvia terveyshaittoja sekä vaurioita ympäristölle. Normaalityöinnasta poikkeavia tilanteita ovat esimerkiksi prosessihäiriöt ja tulipalot, joissa ilmaan pääsee vapautumaan ilmanlaatua heikentäviä aineita. Myös erilaiset äkilliset tai huomaamattomat pitkäaikaiset vuodot voivat aiheuttaa maaperän- ja pohjaveden pilaantumista tai pilaantumisen vaaraa. Vedenhankinta voi vaarantua maaperän ja pohjaveden pilaantumisesta varsinkin vesiensuojelun kannalta herkimmillä pohjaveden muodostumisalueilla vedenottamoiden läheisyydessä ja ottamoiden valuma-

alueilla.

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnon ja asutuksen läheisyys lisäävät mahdollisen päästön terveysvaikutuksia. Asutus- ja teollisuusalueiden läheisyys lisäävät meluhäiriöitä ja vähentävät asuinalueiden viihtyisyyttä. Ympäristönsuojelun ennakovalvontaan kuuluvassa sijoituspaikkaharkinnassa (YSL 11 §) tarkastellaan sijoituspaikan soveltuvuutta kyseiseen toimintaan niin, että arvioidaan toiminnan luonnetta, kestoa, ajankohtaa ja vaikutusten merkittävyyttä sekä pilaantumisen todennäköisyyttä ja onnettomuusriskiä, vaikutusalueen herkkyyttä ympäristön pilaantumiselle, merkitystä elinympäristön terveellisyyden, ja viihtyisyyden kannalta, sijoituspaikan ja vaikutusalueen nykyistä ja oikeusvaikutteisen kaavan osoittamaa käyttötarkoitusta sekä muita mahdollisia sijoituspaikkoja alueella. Toiminnasta ei saa aiheutua myöskään kohtuutonta naapurushaittaa.

Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien laitosten valvonnalla on varmistuttava siitä, että luvassa asetettuja lupamääräyksiä noudatetaan, eikä merkittävää ympäristön pilaantumista eikä maaperän ja pohjaveden pilaantumista tai sen vaaraa pääse aiheutumaan.

7.2 Pohjavesiriskit

Ympäristönsuojelulain maaperän ja pohjaveden pilaamiskiellosta huolimatta maaperä ja pohjavesi on päässyt tietyiltä osin pilaantumaan Lahdessa. Suurimmat havaitut pilaantumistapaukset ovat johtuneet nykyisin jo lopettaneista toiminnoista, mutta myös uusia pilaantumisia havaitaan.

Pohjaveden laadun voivat vaarantaa toiminnot, joiden yhteydessä käsitellään, kuljetetaan tai varastoidaan pohjavedelle haitallisia aineita. Pohjaveden määrä voi vaarantua, jos maaperään imeytyy vettä luontaista määrää vähemmän tai jos pohjavettä pääsee purkautumaan suuria määriä. Erityisesti pohjaveden muodostumisalueelle sijoittuvat toiminnot voivat aiheuttaa riskin pohjaveden määrälliselle ja kemialliselle tilalle. Lahdessa asutus ja erilaiset toiminnot ovat sijoittuneet pääosin vedenhankintaa varten tärkeille pohjavesialueille.

Lahden pohjavesialueiden suojelusuunnitelmassa pohjavesialueilla sijaitseviksi riskitoiminnoiksi on lueteltu jätevedet, hulevedet, lämmitysjärjestelmät sekä energiansiirto ja varastointi, teollisuus- ja yritystoiminta, polttonesteiden ja vaarallisten kemikaalien varastointi ja käsittely, tieliikenne, rautatieliikenne ja radanpito, pilaantuneet tai mahdollisesti pilaantuneet maat, maa-ainesten otto, metsätalous, maatalous ja kaupalliset puutarhat, lumen vastaanottoalueet, hautausmaat, ampumaradat ja golfkentät. Tässä valvontasuunnitelmassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen säännöllinen ja suunnitelmallinen valvonta koskee pääasiassa yritystoimintaa sekä maa-ainestenottoa. Muiden toimintojen valvontaa tehdään normaalin valvontatoiminnan yhteydessä sekä viranomaiselle tulevien valitusten ja havaintojen perusteella.

Lahdessa pohjavedestä todetuista, veden laatua heikentävistä aineista suurin osa on peräisin selkeästi määriteltävissä olevista toiminnoista. Kloridi on pääsääntöisesti peräisin liukkauden- ja pölyntorjunnassa käytettävistä aineista. Kaupunki on omilla kunnossapitoalueillaan siirtynyt vuonna 2017 käyttämään pohjavesialueilla liukkaudentorjunnassa natriumkloridin sijaan ympäristölle haitatonta kalium- tai natriumformiaattia. ELY-keskuksen kunnossapitoalueilla liukkaudentorjunnassa käytetään formiaatin lisäksi tiesuolaa. Merkittävimpiä torjunta-aineiden päästölähteitä ovat tai ovat olleet rautatiet ja tienhoito, metsätalous, puutarhat ja hautausmaat. Torjunta-aineet hajoavat hyvin hitaasti, joten jo käytöstä poistettuja aineita ja niiden hajoamistuotteita voi löytyä pohjavedestä edelleen. Suunnitelma-alueen pohjavesistä todetuista torjunta-aineista kaikkien käyttö on jo lopetettu. Liuottimista tri- ja tetrakloorietaanin korkeita pitoisuuksia ja hajoamistuotteita on havaittu Lahti-pohjavesialueella

Asemantaustan entisen kemiallisen pesulan tontin alueelta sekä Joutjärven itäpäässä. Polttonesteiden lisäaineiden pääasiallinen lähde ovat polttonesteiden jakeluasemat.

Lahdessa vesijohtoverkoston kautta talousvetenä jaettava vesi on pohjavettä. Lahti Aqua Oy:lla on Lahden pohjavesialueilla 13 vedenottamo. Lisäksi vettä johdetaan verkostoon Hollolan-Lahden vesilaitoskuntayhtymän kolmelta vedenottamolta, jotka sijaitsevat Hollolassa. Launeen vedenottamo oli vuodet 2000-2015 suljettuna raakavedestä todettujen torjunta-ainepitoisuuksien ja saneerauksen takia. Tuona aikana vedenottamolta pumpattiin pohjavettä suojaumppeuksena, mutta vettä ei johdettu vesijohtoverkostoon. Launeen vedenottamo otettiin uudelleen käyttöön vuonna 2016. Torjunta-ainejäämät puhdistetaan raakavedestä aktiivihiiisuodatuksella. Myös Urheilukeskuksen vedenottamolla torjunta-ainepitoisuus on ylittänyt talousveden raja-arvon ja se on jätetty pois käytöstä.

7.3 Riskiperusteinen luvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen valvonta

Koska määräaikaistarkastusten tulee perustua riskinarviointiin, on suuremman ympäristöriskin aiheuttavaa toimintoa valvottava tiiviimmin. Riskiarvioinnin ensimmäinen vaihe on ympäristönsuojelulain hallituksen esityksen (214/2013) mukaan toimialakohtaisten riskien tunnistaminen. Toisessa riskinarvioinnin vaiheessa tunnistetaan laitosten yksilölliset riskit. Ympäristöriskien arvioinnin perusteina tulee olla vähintään kyseisen laitoksen mahdolliset ja tosiasialliset vaikutukset ihmisen terveyteen ja ympäristöön ottaen huomioon päästöt, päästötyypit, paikallisen ympäristön herkkyys ja onnettomuusriski sekä toiminnan lupaehtojen noudattaminen. Tapauskohtaisesti on otettava huomioon toiminnanharjoittajan osallistuminen asetuksen mukaiseen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään. (Ympäristöriskien arviointi valvontaohjelman laadinnassa, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2013) Tarvittaessa tarkastusmenettelyyn voidaan käyttää riksiperusteista otantamenettelyä.

Lahden kaupungin alueella toimivien ympäristöluvanvaraisten ja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröityjen laitosten valvonta on perustunut ympäristöriskeihin ja valvonnasta saatujen havaintoihin säännöllisen valvontatyön alusta lähtien. Ympäristöluvanvaraisille ja rekisteröidyille toiminnoille on laadittu toimialakohtainen määräaikaistarkastusten aikataulu, joka on esitetty taulukossa 1. Pohjavesialueilla sijaitseviin lupavelvollisiin toimintoihin tehdään esitettyä aikataulua tiheämmin tarkastuksia, yleensä yhtä vuotta lyhemmällä tarkastusväliä kuin pohjavesialueen ulkopuolisiin toimintoihin. Valvonnasta saatujen tietojen perusteella yksittäisten toimintojen tarkastusväliä on saatettu lyhentää. Valvonnan myötä havaitaan olosuhdemuutoksia, voidaan laitoskohtaista tarkastusväliä muuttaa.

8. Valvonnan organisointi ja resurssit

Ympäristönsuojelun valvonnasta vastaa rakennus- ja ympäristölupalautakunnan alaisuudessa toimiva Lahden ympäristöpalvelut. Ympäristöpalvelut on jaettu ympäristönsuojelun valvontatyön osalta ympäristölupien ja -valvonnan yksikköön sekä vesien- ja luonnonhoidon yksikköön.

Ympäristölupien ja valvonnan toimintayksikössä ympäristölupien valmistelua ja ympäristönsuojelun valvontaa tekee seitsemän henkilöä. Mittausinsinööri sekä ympäristö- ja laatuinsinööri vastaavat ilmanlaadun tarkkailusta sekä raportoinnista. Yksikön esihenkilönä toimii ympäristölupapäällikkö. Valvontatyöt ja lupien valmistelu on jaettu toimialoittain niin, että henkilöt ovat erikoistuneet oman tehtäväkenttäänsä mukaisesti toimintoihin. Päävastuulliselle henkilölle on osoitettu varahenkilö tai -henkilöitä tarpeen mukaan. Lupien- ja valvonnan toimintayksikön jäsenten tehtäviin kuuluu myös muita Lahden ympäristöpalveluiden asiantuntijatehtäviä.

Vesien ja luonnonhoidon yksikössä 15 henkilöä, joista kaksi tekee pääsääntöisesti kenttätöitä. Toisinaan on lisäksi projektihenkilöstöä. Yksikköä johtaa vesiensuojelupäällikkö. Lakisääteiset valvonta- ja lupatehtävät on jaettu eri henkilöille ja näille on nimetty varahenkilöt. Ympäristötilan seurannan vastuu on jaettu vesiensuojelupäällikön, vesiensuojelusuunnittelijoiden, hulevesi-insinöörin ja kahden vesiensuojelustyöntekijän kesken ja yksi vesiensuojelusuunnittelija vastaa datan käsittelystä. Pohjavesiasioista vastaava vesiensuojelusuunnittelija vastaa myös paikkatiedon tuottamisesta ja vesihuoltolain valvonnasta. Hulevesien hallintaan liittyvistä asioista vastaa hulevesi-insinööri. Luonnonsuojeluvalvoja vastaa luonnonsuojeluasioista. Kalastusasioiden päävastuu on yhdellä vesiensuojelusuunnittelijalla. Yksikössä on kolme valtuutettua kalastuksenvälvojaa ja kolme sertifioitua ympäristönäytteenottajaa.

Rakennus- ja ympäristölupalautakunta on delegoinut päätöksellään toimivaltaansa Lahden ympäristöpalveluiden viranhaltijoille. Delegoinnit on kerätty Lahden ympäristöpalveluiden päätösvaltamatriisiin.

9. Kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ja sen alainen Lahden ympäristöpalvelut tekee yhteistyötä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY), kaupungin terveydensuojeluviranomaisen, rakennusvalvonnan ja maankäytön kanssa sekä pelastusviranomaisen, turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES:in, poliisin, syyttäjän ja tullin kanssa. Viranomaisten yhteistyötä korostaa myös ympäristönsuojelulakiin (187 §) kirjattu viranomaisten välisestä virka-apusta säädetty velvoite, jonka mukaan valvontaviranomaisten on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 23 §:n mukaan valtion valvontaviranomaisen on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tämän toimivaltaan kuuluvia mahdollisia toimenpiteitä varten. Vastaavasti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan puutteista valtion valvontaviranomaiselle. Lisäksi ELY kutsuu toimivaltaansa kuuluvien ympäristöluvanvaraisten toimintojen tarkastuksille kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen edustajan mukaan. Lisäksi yhteistyöhön valtion valvontaviranomaisen kanssa kuuluu mm. ELY:n järjestämät kuntien ympäristöviranhaltijoille suunnatut kuntayhteistyöpäivät sekä lukuisa joukko epävirallisempaa tiedonvaihtoa eri muodoissa.

Kunnan terveydensuojeluviranomaiselta tulee pyytää lausunto ympäristölupahakemuksesta ympäristönsuojelulain mukaan; samoin vesihuoltolain mukaisista vapautushakemuksista tulee pyytää terveydensuojeluviranomaiselta lausunto. Myös meluhaittojen valvontaan liittyvää yhteistyötä tehdään terveysvalvonnan kanssa esimerkiksi asuinalueilla terveydensuojelun vastatessa melumittauksista sisätiloissa ja ympäristönsuojelun vastatessa ulkomelun raja-arvojen valvonnasta. Rakennusvalvonnan kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi hajajätevesiasetuksen valvontaan, maalämpöjärjestelmiin sekä rakennuslupiin liittyen. Maankäytön kanssa yhteistyötä tehdään mm. kaavavalmisteluun liittyen antamalla ympäristönsuojelun valvontatyössä saatujen tietojen perusteella lausuntoja valmisteilla oleviin kaavahankkeisiin.

Pelastuslaitoksen kanssa tehdään yhteistyötä kemikaalivalvonnan ja ympäristönsuojelumääräysten valvonnan osalta. Myös öljy- ja kemikaalivahinkoihin liittyvä yhteistyö on tiivistä pelastuslaitoksen kanssa.

TUKES:in kanssa tehtävä valvontayhteistyö merkitsee mm. osallistumista TUKES-tarkastuksille vaarallisia kemikaaleja varastoiville ja käytäville laitoksille.

9.1 Yhteistyöryhmät

Lahdessa on toiminut jo pitkään Lahden ympäristöpalveluiden vetämä meluntorjuntatyöryhmä, johon kuuluu edustajat rakennus- ja ympäristövalvonnan lisäksi kaupunkisuunnittelun ja kaupunkitekniikan vastuualueilta. Työryhmä valmistelee mm. koko kaupungin kattavan melualue selvityksen joka viides vuosi sekä sen pohjalta laaditun meluntorjunnan toimintasuunnitelman kullekin viisivuotiskaudelle. Ryhmän puheenjohtajana toimii ympäristönsuojelutarkastaja ja sihteerinä asemakaava-arkkitehti.

Ilmanlaadun kehittämistyöryhmä ohjaa ilmanlaadun yhteistarkkailusuunnitelman toteutumista sekä päättää ilmanlaadun yhteistarkkailusopimuksen eri osapuolten maksuosuuksista. Ryhmä koostuu ilmanlaadun yhteistarkkailusopimuksen allekirjoittaneista yrityksistä ja kunnista. Ilmanlaadun kehittämistyöryhmän puheenjohtajana toimii rakennus- ja ympäristövalvonnan ympäristöluvut ja -valvontayksikön ympäristö- ja laatuinsinööri.

Pohjavesien valvontatyötä tehdään vuonna 1990 perustetussa seudullisessa pohjavesityöryhmässä, johon kuuluu edustajia Lahden kaupungin Kaupunkiympäristön palvelualueelta, Hämeen ELY:stä, Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta, Päijät-Hämeen Ympäristöterveydestä, Hollolan kunnasta, Iitin kunnasta, Hollolan Vesihuoltolaitokselta sekä Lahti Aqua Oy:stä. Pohjavesityöryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa. Ryhmän puheenjohtajana toimii Lahden kaupungin vesiensuojelupäällikkö ja sihteerinä vesiensuojelusuunnittelija.

Hulevesien hallinnan suunnittelun koordinoinnista vastaa kaupunkiympäristön yksiköiden, Lahti Aqua Oy:n ja tilakeskuksen edustajista koostuva hulevesityöryhmä. Työryhmän puheenjohtajana toimii vesiensuojelupäällikkö ja sihteerinä hulevesi-insinööri.

Vesiensuojelupäällikkö on jäsen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vesienhoitosuunnitelman valmistelun yhteistyötä ja vuorovaikutusta varten perustamassa yhteistyöryhmässä. Porvoonjoen vesiensuojelun ja virkistyskäytön suunnitteluun on perustettu neuvottelukunta, joka laatii ja toteuttaa toimenpideohjelman. Neuvottelukunta on Iitä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistys ry:n koordinoima. Neuvottelukunnan jäsenet ovat jokivarren kunnista, yhdistyksistä ja ELY-keskuksista. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii vesiensuojelupäällikkö.

Alueen kalatalouden suunnittelusta vastaa Salpausselän kalatalouskeskus. Keskeisin tehtävä on alueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen, yhteislupa-alueiden kehittäminen sekä kaupallisen kalastuksen ja kalastuksenvalvonnasta vastaaminen. Kalatalousalueen 12-jäsenisen hallituksen puheenjohtajana on tällä hetkellä vesiensuojelupäällikkö ja jäsenenä vesiensuojelusuunnittelija.

Eteläisen Päijät-Hämeen vesihuollon seurantar ryhmä on vuonna 2019 perustettu työryhmä, jossa keskustellaan vesihuollon ajankohtaisasioista. Työryhmä on ELY-keskuksen koolle kutsuma, ja osanottajia on ELY:n lisäksi Orimattilan kaupungilta ja vesihuoltolaitokselta, Hollolan kunnasta ja vesihuoltolaitokselta, Iitin kunnasta ja vesihuoltolaitokselta, Kärkölan kunnasta ja vesihuoltolaitokselta, Lahden kaupungilta, Lahti Aqua Oy:stä, PHHYKY:stä, Päijät-Hämeen Liitosta sekä Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta. Työryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnan osalta tehdään poliisin ja syyttäjän kanssa yhteistyötä. Vuoden 2016 alussa on käynnistynyt mm. Päijät-Hämeessä alueellisen ympäristörikostyöryhmän toiminta, jossa on mukana kuntien ympäristönsuojeluorganisaatioiden edustajien lisäksi ELY:n, poliisin, syyttäjän ja pelastuslaitoksen edustajia. Työryhmän tarkoituksena on yhteistyön syventämisen ja annettavan koulutuksen myötä kehittää laillisuusvalvonnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Maankäytön suunnitteluun osallistutaan sekä Lahden Suunta-työssä (jatkuva yleiskaavatyö) ja asemakaavoituksessa. Kaupunkisuunnittelun, kuntatekniikan viherpuolen, museon ja tilakeskuksen kanssa pidetään vuosittain vähintään kaksi yhteistyöneuvottelua ajankohtaisista asioista. Luonnonhoitoasioita käsitellään viheralueiden kehittämisen työryhmässä yhdessä vihertoimen ja maankäytön kanssa.

10. Muu ympäristölainsäädäntö ja valvonta

Ympäristönsuojelu- ja jätelain lisäksi ympäristölainsäädännössä on osoitettu valvontatehtäviä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Erityislaeissa on myös yleisesti kunnan hoidettavaksi säädetty tehtäviä, jotka on Lahden kaupungin päätösten perusteella delegoitu rakennus- ja ympäristölupalautakunnan sekä Lahden ympäristöpalveluiden tehtäväksi. Muut kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät on kuvattu valvontasuunnitelman kappaleessa 11 ja 12 sekä esitetty luettelo vuosittain tehtävistä valvontatoimenpiteistä valvontaohjelmassa.

10.1 Maa-ainelaki

Maa-ainelain mukaan (555/1981) kunnan tehtävänä on ohjata ja valvoa maa-ainesten ottamista kunnassa. Laki ohjaa maa-ainesten ottamista lupamenettelyn kautta. Maa-ainelakia ei sovelleta rakentamisen yhteydessä irrotettujen ainesten ottamiseen ja käyttöön, kun toimenpide perustuu viranomaisen antamaan lupaan tai hyväksymään suunnitelmaan. Maa-ainelain mukaisia valvottavia kohteita on Lahdessa yhteensä kaksitoista, joista yksitoista kohdetta on Lahden ympäristöpalveluiden valvonnassa ja yksi Hämeen ELY-keskuksen valvonnassa.

Lupaa kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamiseen ei tarvita, jos aineksia otetaan omaa tavanomaista kotitarvekäyttöä varten asumiseen tai maa- ja metsätalouteen. Kotitarveotosta tulee ottajan ilmoittaa valvontaviranomaiselle ottamispaikan sijainti ja arvioitu ottamisen laajuus silloin, kun ottamisalueesta on otettu tai on tarkoitus ottaa enemmän kuin 500 kuutiometriä maa-aineksia.

10.1.1 Maa-aineslupien valvonta

Maa-aineslupien määräysten noudattamista valvoo kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986) tarkoitettu ympäristönsuojeluviranomainen, joka on Lahdessa rakennus- ja ympäristölupalautakunta ja sen alainen Lahden ympäristöpalvelut. Ympäristöpalveluissa lupia valvoo ympäristönsuojelutarkastaja.

Tarkastusmenettelystä on säädetty valtioneuvoston asetuksessa maa-ainesten ottamisesta (926/2005). Valvontaviranomaisella on oikeus maa-ainelain mukaisen valvontatehtävän hoitamiseksi tehdä tarkastuksia, suorittaa mittauksia sekä ottaa näytteitä ottamispaikalla. Maa-ainelain mukainen valvonta käsittää maa-ainesten ottoluvan saaneiden kohteiden tarkastuksen.

Valtioneuvoston asetuksen maa-ainesten ottamisesta 7 §:n mukaan valvontaviranomaisen on suoritettava tarkastus riittävän usein toiminnan seuraamiseksi. Asetuksen mukaisesti kaikilla lupa-alueilla tehdään alkutarkastus ennen maa-ainesten ottamiseen ryhtymistä ja lopputarkastus, kun ottaminen on päättynyt tai luvan voimassaoloaika on kulunut umpeen. Vuosittain tarkastetaan, että lupakohteissa noudatetaan ottamissuunnitelmaa ja päätöksessä asetettuja ehtoja sekä maa-aineslaissa asetettuja rajoituksia. Tarkastus suoritetaan lisäksi maa-ainesluvan haltijan, asianosaisten tai muiden perusteltujen vaatimusten vuoksi, jollei tarkastusta ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana.

Mikäli luvanhaltija ilmoittaa etukäteen tammikuun loppuun mennessä, ettei maa-aineksia kyseisenä vuonna oteta, ei lupakohdetta silloin normaalisti tarkasteta eikä peritä valvontamaksua. Tarkastuksen yhteydessä selvitetään otetun aineksen määrä ja ottoalueen etenemä. Luvanhaltijoiden on toimitettava vuosittaiset ottotiedot sähköisesti valtion ylläpitämään Notto-järjestelmään tai lupavalvojalle. Yhden kohteen maa-ainesluvan valvonta vie vuosittain keskimäärin 1-2 työpäivää.

Ympäristönsuojelutarkastaja valvoo maa-ainesluvan ohessa myös ottoalueiden kiviainesten murskaustoimintaa määrävlein. Murskaimille, jotka toimivat alueella yhteensä yli 50 päivää, tulee olla ympäristölupa. Ympäristöluvan vähimmäisvaatimuksista säädetään ns. Murausasetuksessa (800/2010). Yhteensä alle viisikymmentä vuorokautta lyhyemmän ajan murskaus on mahdollista tehdä ympäristönsuojelulain ilmoitusmenettelyn (YSL 115 §) mukaisesti.

10.1.2 Maa-aineslupataksa

Maa-ainesten ottamistoiminnan valvonnasta luvan hakija tai toiminnanharjoittaja on velvollinen suorittamaan maa-aineslain (555/1981) 23 §:n sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 145 §:n nojalla kunnalle maksun, jonka perusteet ja suuruus on määrätty Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunnan 19.1.2021 (8 §) hyväksymässä taksassa, joka tuli voimaan 19.1.2021.

10.2 Jätelain valvonta

10.2.1 Säännöllinen valvonta

Laitokset ja yritykset, joiden toiminnasta syntyy vaarallista jätettä

Suurella osalla merkittäviä määriä vaarallista jätettä tuottavista yrityksistä on ympäristölupa. Ympäristölupa- tai ilmoituksenvaraisten laitosten sekä rekisteröitävien toimintojen jätehuolto käsitellään kokonaisuudessaan ympäristönsuojelulain mukaisen säännöllisen valvonnan yhteydessä.

Muita kohteita kartoitetaan ja tarkastetaan resurssien mukaan. Vuosittain pyritään tarkastamaan 5-10 kohdetta. Tarkastukset keskitetään toimintoihin, joissa muodostuu suuria määriä vaarallisia jätteitä tai jätteet ovat ympäristön kannalta erityisen haitallisia. Valvonnan tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota sijaintiriskiä sekä mahdollisiin häiriöihin ja haittailmoituksiin. Kohteet, joissa syntyvän vaarallisen jätteen määrä ja laatu ovat merkittäviä, ovat esimerkiksi moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus, metalliteollisuus sekä koneiden ja laitteiden valmistus.

Lahdessa on arvioitu olevan kaikkiaan noin 400 ei-luvanvaraista, vaarallista jätettä tuottavaa yritystä. Pohjavesialueille sijoittuvilla teollisuusalueilla on arviolta sata autokorjaamoja ja viitisentoista metalliteollisuusalan yritystä. Vuosina 2017-2024 pohjavesialueilla on tarkastettu yhteensä noin 30 kohdetta. Tarkastetut kohteet on valittu pääasiassa vaarallisten jätteiden kuljetustietojen perusteella. Tarkoituksenmukaisinta olisi kohdentaa valvontaa erityisesti niihin yrityksiin, joista vaarallisen jätteen kuljetustietoja ei löydy.

Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta

Jätelain 100 §:n mukaan jätteen ammattimaista keräystoimintaa harjoittavan on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle toiminnan merkitsemiseksi jätehuoltorekisteriin. Kohteiden tarkastustarpeeseen vaikuttaa mm. toiminnan laajuus, kerättävät jätejakeet ja toiminnasta aiheutuva pilaantumisen vaara sekä mahdolliset haittailmoitukset.

Lahdessa on rekisteröity kymmenkunta ammattimaista jätteenkeräystä harjoittavaa toimijaa. Keräystoiminta kattaa pääasiassa hyötyjätteiden ja sähkölaitteiden keräystä. Rekisteröinti- ja valvontatiedot riskiarviointeina tarkistetaan kolmen vuoden välein. Hyötyjätteiden keräyksen valvonta on painottunut kaupunkilaisilta tulleisiin ilmoituksiin.

Jätteen kansainvälisiä siirtoja toteuttavat yritykset

Toimintoihin liittyy varmuudella kansainvälisiä jätesiiroja, jos yritys on hakenut SYKE:ltä jätesiirotoluvan. Nämä yritykset ovat tyypillisesti ELY-keskuksen valvomia. Valvonnassa tulee kuitenkin huomioida kansainvälisten jätesiirojen mahdollisuus myös yleisesti. Keskeisiä jätelajeja säännöllisen valvonnan kohteissa ovat mm. lyijyakut ja sähkölaitteet. Muilta osin (esimerkiksi käytetyt ajoneuvot) valvonta perustuu pääasiassa ilmoituksiin tai toimenpidepyyntöihin. Laittomia jätesiiroja koskevista epäilyistä ilmoitetaan viivytyksettä SYKELLE.

10.2.2 Jätelain yleinen valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluva jätelain yleinen valvonta kohdistuu muun muassa jätehuoltoon liittymisen ja jätehuoltomääräysten noudattamisen valvontaan sekä erityisesti roskaantumisasioihin. Valvontaa tehdään pääsääntöisesti haittailmoitusten perusteella. Jätelain perusteella voidaan antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskeva yksittäinen määräys (JL 125 §). Annettuja määräyksiä tai kehotuksia tulee myös valvoa. Kevyin toimenpide on neuvontakirje.

Roskaantuminen ja rakennetun ympäristön epäsiisteys

Jätelain 72 §:n roskaamiskiellon rikkomiset tulevat yleensä ilmi kuntalaisilta tulleiden ilmoitusten kautta. Ilmoituksia on tehty vuosittain noin 100 kpl. Useimmiten kohteeseen tehdään valvontakäynti/tarkastus, jonka perusteella roskaajalle tai toissijaisesti alueen haltijalle ja/tai maanomistajalle ilmoitetaan alueen roskaantumisesta tai annetaan siivouskehotus. Kaupungin hallinnassa olevilla alueilla toimitaan kaupungin eri toimijoiden kanssa sovittujen vastuujakojen ja periaatteiden mukaisesti. Tapauksista, joissa on viitteitä tai tietoa roskaajasta, tai jos jätteiden joukossa on vaarallista jätettä, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Tutkintapyyntöön johtavia tapauksia on yleensä muutama vuodessa.

Jätehuoltomääräysten valvonta

Alueelliset jätehuoltomääräykset koskevat jätelautakunnan toimialueeseen kuuluvia kuntia: Asikkala, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Padasjoki ja Pukkila.

Yleisimpiä jätehuoltomääräysten mukaisia valvontakohteita ovat järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymättömät kiinteistöt ja jätteiden omatoimiseen käsittelyyn liittyvät haitat (esim. kompostointi, jätteen polttaminen). Valvontaa suoritetaan pääsääntöisesti kaupunkilaisten ilmoitusten perusteella. Ilmoituksia tulee vuosittain noin kymmenen. Yli 500 henkilön yleisötapahtumasta tulee tehdä jätehuoltosuunnitelma ja esittää se kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Tällaisia tilaisuuksia järjestetään vuosittain kymmenkunta.

Sekajätekuljetusten järjestämisvastuu siirtyy suunnittelukauden aikana kiinteistön haltijalta kunnalle eli Salpakierto Oy:lle. Tämän odotetaan selkeyttävän ja tehostavan viranomaisvalvontaa.

Rakentamisen ja purkamisen jätehuollon valvonta

Rakentamisessa ja purkamisessa syntyvien jätteiden valvonnassa kiinnitetään huomiota erityisesti jätelain 8 §:n mukaisen etusijajärjestyksen sekä jäteasetuksen (VNa 978/2021) 26 §:n mukaisten lajitteluvuorotteiden noudattamiseen. Valvonta painottuu ensisijaisesti asiakirjavalvontaan; purku- ja peruskorjausjätteistä laadittuun selvitykseen. Tarkastuksia tehdään tarvittaessa.

Vuodesta 2025 lähtien rakennus- ja purkujätteitä koskevat selvitykset käsittelee rakennusvalvonta osana lupakäsittelyä (rakentamislaki 16 §). Rakennusvalvonnan ja ympäristövalvonnan välinen yhteistyö tulee olemaan keskeistä valvonnassa.

Uudisrakentamiskohteiden jätteet viedään pääosin ympäristöluvanvaraisiin jätteenkäsittelylaitoksiin. Purkujätehuollossa korostuu jätteiden hyödyntäminen. Hyödyntämiskelpoisia jätteitä, kuten betoni- ja tiilijätteitä, hyödynnetäänkin paljon maarakentamisessa.

Jätteiden hyödyntämisen valvonta maarakentamisessa

Jätteen ammattimaiseen tai laitospäiseen käsittelyyn on oltava ympäristölupa. Eräiden jätteiden hyödyntäminen maarakentamisessa voidaan toteuttaa rekisteröinti-ilmoituksella, jos MARA-asetuksen (VNa 843/2017) ehdot täyttyvät. Jätteen hyödyntämistä koskeva rekisteröinti-ilmoitus (MARA-ilmoitus) tehdään alueelliselle ELY-keskukselle.

Lahdessa on hyödynnetty purkamisessa syntynyttä betonijätettä teollisuusalueilla kenttärakenteissa sekä tierakentamisessa. Vastuu valvonnasta on ELY-keskuksella.

Pienimuotoisessa (ei ammattimainen tai laitospäinen) maarakentamisessa voidaan käyttää kertaluontoisesti puhdasta betoni- tiili- tai asfalttimursketta tai rengasrouhetta ympäristönsuojelumääräysten nojalla. Pienimuotoisesta hyödyntämisestä tehdään Lahden ympäristövalvontaan ilmoitus, joka käsitellään lausunnotmenettelyllä. Tarkastus suoritetaan tarvittaessa.

10.3 Kemikaalilaki ja REACH-asetus

Kemikaalilain (599/2013) 11 §:n mukaan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi REACH-asetuksen aineen käytön olosuhteita ja turvallisuustoimenpiteitä ja luvanvaraisten aineiden käyttöä ja aineen rajoituksia ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien toimintojen valvonnassa siltä osin, kun valvonta koskee toiminnanharjoittajan velvoitetta huolehtia ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta kemikaalin käytössä ja varastoinnissa. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on laatinut REACH-asetusta koskevan valvontaoppaan ympäristönsuojeluviranomaiselle (Ympäristöhallinnon ohjeita 7/2014), jota hyödynnetään valvonnassa.

Valvontaa toteutetaan muiden valvontatoimien yhteydessä siltä osin, kuin valvonta koskee toiminnanharjoittajan velvoitetta huolehtia ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta kemikaalin käytössä ja varastoinnissa.

10.4 F-kaasu ja otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön valvonta

F-kaasu ja otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön viranomaisvalvonta perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 590/2024 otsonikerrosta heikentävistä aineista (otsoniasetus) ja asetukseen (EU) N:o 573/2024 fluoratuista kasvihuonekaasuista (F-kaasuasetus). Suomessa näiden asetusten valvonnasta on säädetty erikseen ympäristönsuojelulaissa (527/2014) sekä

Valtioneuvoston asetuksella (766/2016) fluorattuja kasvihuonekaasuja tai otsonikerrosta heikentäviä aineita sisältävien laitteiden käsittelijän pätevyysvaatimuksista ns. huoltoasetuksella.

Kylmäaineiden valvonnalla ehkäistään otsonikerrosta heikentävien ja kasvihuoneilmiötä voimistavien kaasujen päästöjä ilmakehään. Kylmäaineita sisältäviä laitteita ovat jäähdytys-, ilmastointi- ja lämpöpumppulaitteet sekä sammutuslaitteistot.

Laitteiden huoltoa ja vuototarkastuksia valvovat muun valvontatyön ohessa omilla toimialoillaan ELY-keskukset, kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä terveydensuojeluviranomaiset, kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluiden valvontaviranomaiset ja elintarvikevalvontaviranomaiset.

Suomen ympäristökeskus on julkaissut otsonikerrosta heikentäviä aineita tai fluorattuja kasvihuonekaasuja (F-kaasuja) sisältävien laitteiden huoltoa koskevan valvontaohjeen valvoville viranomaisille. Lahden ympäristöpalvelut toteuttaa laitteiden huollon ja vuototarkastusten valvontaa pääasiassa muun valvontatyön yhteydessä ja ilmoittaa pätevyyksissä havaituista puutteista Tukesille.

10.5 Merenkulun ympäristönsuojelulaki

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen hyväksyy huvivenesataman jätehuoltosuunnitelman ja valvoo satamien jätehuoltoa. Jätehuoltosuunnitelma merkitään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Lahdessa on kolme satamaa, joiden jätehuolto tarkastetaan kerran kolmessa vuodessa.

10.6 Ulkoilulaki

Ulkoilulain mukaisia sekä pysyviä että tilapäisiä (enintään 14 vrk) leirintäalueita valvoo Lahdessa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, joka on delegoinut tehtävän ympäristölupapäällikölle. Pysyviä leirintäalueita Lahdessa on kaksi. Tilapäisten leirintäalueiden määrä vaihtelee vuosittain. Muutamana viime vuonna on ollut kolme tilapäistä leirintäaluetta vuodessa, joista on tehty leirintäalueilmoituksen perusteella tarvittaessa viranomaispäätös. Leirintäalueita on tarkastettu tarpeen ja resurssien mukaan.

10.7 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain 5 §:n mukaan kunnan tehtävänä on kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti yhteistyössä vesihuoltolaitosten sekä muiden kuntien kanssa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena yhdessä terveydensuojeluviranomaisen sekä ELY-keskuksen kanssa. Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on valvoa vesihuoltolain mukaisia tehtäviä ympäristönsuojelun näkökulmasta ja vastata verkostoihin liittymisvelvollisuuden valvonnasta. Vesihuoltolain uudistaminen on käynnissä. Uusi laki tullee parantamaan valvontaviranomaisen mahdollisuuksia velvoittaa kiinteistöjä liittymään vesihuoltoverkostoihin.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltoverkostoon on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Lahdessa vesihuoltopalveluista vastaa Lahti Aqua Oy. Lahti Aqua Oy:n toiminta-alueen rajat on päivitetty edellisen kerran vuonna 2012 (kv 10.9.2012 § 83) ja Nastolan ja Lahden kuntaliitoksen yhteydessä vuonna 2016 toiminta-alueeseen liitettiin Nastolan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueet. Uudet toiminta-alueajusten päivitykset ovat menossa kaupunkiympäristölautakuntaan maaliskuussa 2025.

Vesihuoltolain 10 §:n mukaan pääsääntö on, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin. Taajamien ulkopuolella sijaitsevia kiinteistöjä koskevat tietyt liennytykset. Liittymisvelvoitteesta voi hakea vapautusta kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta (11 §).

Vesihuoltolain mukaista verkostoihin liittymisvelvollisuuden valvontaa toteutetaan yhteistyössä vesihuoltolaitoksen kanssa. Yhteistyössä Lahti Aqua Oy:n kanssa selvitetään toiminta-alueella olevat verkostoihin liittymättömät kiinteistöt. Kiinteistöjä kehoitetaan liittymään vesihuoltoverkostoon tai hakemaan vesihuoltolain mukaista vapautusta. Verkostoihin liittymättömät kiinteistöt selvitetään yhteistyössä vesilaitoksen kanssa esimerkiksi paikkatietoanalyysin avulla.

Vesihuoltolain valvontaan käytetty vuotuinen työaika riippuu siitä, onko liittymättömiä kiinteistöjä aktiivisesti kehoitettu liittymään vesihuoltoverkostoon. Yhden kiinteistön vapautushakemuksen käsittelyyn menee kokonaisuudessaan noin 2-3 työpäivää.

Valvonnasta vastaavat vesiensuojelupäällikkö ja vesiensuojelusuunnittelija.

10.8 Hulevesien hallinta (alueidenkäyttölaki)

Kunta vastaa hulevesien hallinnan järjestämisestä asemakaava-alueella (alueidenkäyttölaki, AKL 103 i §). Kunta voi halutessaan ottaa vastuulleen muitakin alueita. Kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin kunnan hulevesijärjestelmän ja vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriverkoston toteuttamiseksi asemakaavan mukaisen maankäytön tarpeita vastaavasti. Kiinteistön ja kunnan hulevesijärjestelmien rajakohtaan (johon asti kiinteistön haltija tai omistaja vastaa hulevesien hallinnasta) osoittaa kunnan määräämä viranomainen (AKL 103 h §), joka voi myös antaa hulevesien johtamiseen liittyviä määräyksiä. Johtosäännössä lakisääteiseksi kunnan monijäseniseksi toimielimeksi, joka valvoo alueidenkäyttölain (AKL) 13 a lukua ”Hulevesiä koskevat erityiset säännökset” on nimetty rakennus- ja ympäristölupalautakunta ja vastuuyksiköksi Lahden ympäristöpalvelut.

Lahden kaupungilla on käytössä hulevesiohjelma, johon on kirjattu hulevesien hallinnan suunnittelun tavoitteet, eri hallintaratkaisujen soveltamisen prioriteettijärjestys sekä erityiskohteissa sovellettavat hallintaperiaatteet. Kaupunkiin on perustettu alkuvuonna 2016 hulevesityöryhmä, joka käsittelee laajemmat hulevesikysymykset. Hulevesi-insinööri valmistelee lautakuntaan vietävät päätösaasiat.

10.9 Vesilaki

Vesilain (27.5.2011/587) tavoitteena on edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä, ehkäistä ja vähentää vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvia haittoja ja parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa. Vesilakia sovelletaan vesitalousasioihin. Vesilain lupaviranomaisena toimii aluehallintovirasto. Valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskukset. Valvontaviranomaisten toimivalta on pääosin vesilaissa jakamatonta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevan erimielisyyden, joka ei edellytä lupaa tai jota ei käsitellä ojitustoimituksessa, ja joka aiheutuu: ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki, ojan suunnan muuttamisesta, veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muusta vastaavasta syystä. Ojitusasiat tulevat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen vireille yleensä asianosaisten kirjallisesta vireillepanosta.

ELY-keskus toimittaa ympäristöpalveluille tiedoksi ilmoituksenvaraisten vesirakennustöiden lausunnot. Aluehallintovirastoon tehdyistä hakemuksista pyydetään lausuntoa sekä kunnalta että kunnan

ympäristönsuojeluviranomaiselta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lausunto on delegoitu vesiensuojelupäällikölle ja ympäristölupapäällikölle.

10.10 Maalämpöjärjestelmien valvonta (vesi- sekä rakentamislaki)

Maalämpökaivot ovat luvanvaraisia järjestelmiä (rakentamislaki 751/2023). Maalämpöpiirille ei tarvitse hakea rakentamislupaa. Luvan järjestelmän asentamiseen myöntää Lahdessa Lahden rakennusvalvonta. Ympäristönsuojeluviranomainen ottaa tarvittaessa kantaa siihen, soveltuuko maalämpöjärjestelmä suunniteltuun kohteeseen, ja yli 10 kaivon energiakentistä rakennusvalvonta pyytää lausunnon vesiensuojelusuunnittelijalta, joka tarkastaa sijainnin ja mm. lähistön mahdolliset pilaantuneet maa-alueet. Tarvittaessa vesiensuojelusuunnittelija ottaa kantaa myös yksittäisten energiakaivojen sijaintiin rajoitusalueiden näkökulmasta. Pohjavesialueiden ulkopuolella sijainnin soveltuvuuden kannalta keskeistä on sijainti suhteessa vedenottamoihin, syvälle kallioperään louhittuihin tunneleihin, kallioruhjevyyhykkeeseen ja paineellisen pohjaveden alueisiin. Vesilain mukaista lupaa kehoitetaan hakemaan, jos kohde sijaitsee pohjavesialueella.

Rakennusjärjestyksen mukaan maalämpöpiirejä tai -kaivoja ei saa rakentaa pohjavesialueille ilman aluehallintoviraston myöntämää vesilain mukaista lupaa. Vedenottamoiden kaivoille on asetettu ympäristönsuojelumääräyksissä säteeltään 500 metrin suojavyöhyke, jolle maalämpöjärjestelmiä ei saa asentaa. Lahti Aqua Oy:n Kariniemen ja Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamot yhdistävälle jätevesien purkutunnelille, Lahti Energia Oy:n Kymijärven voimalaitoksen jäähdytysvesitunnelille, keskustan läpi menevälle kallioruhjevyyhykkeelle sekä Eteläisen kehätien kalliotunneliosuudelle on asetettu säteeltään sadan metrin suojavyöhyke, jolle ei saa asentaa maalämpökaivoja. Lämpökaivojen poraaminen on kielletty myös tietyillä paineellisen pohjaveden alueilla.

Lausuntoja antavat vesiensuojelusuunnittelija sekä vesiensuojelupäällikkö.

10.11 Maastoliikennelaki ja vesiliikennelaki

Maastoliikennelain ja vesiliikennelain sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle luvanvaraisen toiminnan osalta. Luvattoman maasto- ja vesiliikenteen valvonta kuuluu poliisille.

Maastossa tai vesialueella suoritettavien kilpailujen ja harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samalla alueella on haettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Maastoliikennelain mukainen lupa on haettava myös yksittäisen tapahtuman järjestämiseen, jos tapahtumasta on odotettavissa huomattavia haittoja luonnolle, muulle ympäristölle, asutukselle, yleiselle virkistyskäytölle, kalastukselle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle. Vesiliikennelain mukaan, jos tapahtumasta on odotettavissa merkityksellisiä ympäristöhaittoja.

Maastoliikennelain mukaisia hakemuksia tulee vireille muutama vuodessa, vesiliikennelain mukaisia ei edes vuosittain. Yksittäisten tapahtumien osalta päätösvalta on delegoitu vesiensuojelupäällikölle ja ympäristölupapäällikölle toistuvista tapahtumista päätöksen tekee lautakunta.

Lahden alueelle on haettu runsaasti maasto- ja vesiliikennelain mukaisia rajoituksia. Kunnan velvollisuus on merkitä nämä rajoitusalueet maastoon. Rajoituksia nostetaan säännöllisesti esiin mediassa.

10.12 Luonnonsuojelulaki

Ympäristöpalveluiden tehtävät sisältävät luonnonsuojelulaissa (9/2023) kunnalle säädetyt viranomaistehtävät sekä muun luonnonsuojelun edistämistyön. Lahdessa on (vuoden 2024 lopussa) 42 luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua luonnonsuojelualueutta ja 20 rajattua luontotyyppiä, joiden yhteispinta-ala on 1 055 ha. Lisäksi kunta voi rauhoittaa luonnonmuistomerkkejä. Ympäristöpalveluiden luonnonsuojeluvalvojan tehtäviin kuuluu rauhoitettujen alueiden valvonta, hoito ja kunnostus. Suojelualueilla suojellaan luontotyyppisiä, niille tyypillistä eläin- ja kasvilajistoa sekä uhanalaisia lajeja. Suojelun tavoitteena on säilyttää alkuperäisten ja vakiintuneiden lajien elinvoimaiset kannat ja levinneisyysalueet. Ympäristöpalveluissa pyritään säilyttämään luonnon monimuotoisuus, ehkäistään ihmisen aiheuttamia muutoksia luonnontilaisessa ympäristössä ja palautetaan ympäristöjä entiselleen. Monimuotoisuutta vaalitaan esim. uhanalaisten kalalajien (esim. ankerias) elinvoimaisuutta edistävässä hankkeissa. Myös luonnonsuojelua tehdään useilla osa-alueilla, kuten maankäytön suunnittelussa ja metsienhoidossa. Vieraslajien torjunta keskittyy lähinnä kasveihin. Ympäristöpalvelut vastaa luonnonsuojelualueilla olevien reittien ja rakenteiden kunnossapidosta ja rakentamisesta. Luonnonsuojelulain mukainen kunnalle kuuluva ympäristökasvatus toteutetaan kahden ympäristökasvattajan ja luonnonsuojeluvalvojan työpanoksilla.

10.13 Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain tehtävät - vesistötarkkailu

Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) 6 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee huolehtia ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista. Ympäristöpalvelut on laatinut toimialueensa vesistöjen tilan seuraamiseksi tarkkailuohjelman. Vesijärven velvoitetarkkailun tuottaman aineiston täydentämiseksi on yhdessä Vesijärvisäätiön kanssa laadittuun Vesijärviohjelmaan sisällytetty lisätarkkailua Enonselälle, Paimelanlahdelle, Vähäselälle ja Laitialanselälle. Lisäksi ympäristöpalvelut ylläpitää automaattisten mittausasemien verkostoa Vesijärvellä, Kymijärvellä ja Alasenjärvellä. Lisäksi kahdessa Vesijärveen laskevassa uomassa on automaattiset mittausasemat seuraamassa järveen tulevaa ulkoista kuormitusta.

Lisäksi otetaan kuormitusnäytteitä Vesijärven, Sylvöjärven ja Kymijärven merkittävimmistä ojista kevät- ja syysylivirtaaman aikana. Näistä näytteistä määritetään kokonaisfosfori ja kokonaistyppipitoisuudet.

11. Metsästäys ja kalastus

Kaupungilla on maanomistajana ja metsästäysoikeuden haltijana oikeus valvoa metsästyslain noudattamista alueellaan. Luonnonsuojeluvalvojan tehtäviin kuuluu valvoa mahdollisen metsästäysoikeuden vuokraamista metsästyssseuroille. Lisäksi luonnonsuojelulaki velvoittaa loukkaantuneiden rauhoitettujen, ja metsästyslaki riistaeläinten ja rauhoittamattomien eläinten auttamiseen. Loukkaantuneesta metsästyslain mukaisesta riistaeläimestä pitää ilmoittaa alueen poliisille.

Kalastuslain mukaan kalastusoikeus kuuluu vesialueen omistajalle. Ympäristöpalvelut vastaa kalastuslain mukaisesta kalavesien hoidosta ja kalastuksentralvonnasta kaupungin kokonaan omistamalla ja hallinnoimilla vesialueilla. Kalastuksentralvontaa suorittavat ELY-keskuksen hyväksymät valvojat, joilla on toimintaan kalastusalueen valtuutus. Kaupungin osittain omistamien vesialueiden osalta tehdään yhteistyötä vesialueita hallinnoivien osakaskuntien ja Salpausselän kalatalousalueen kanssa.

12. Valvontasuunnitelman ja -ohjelman seuranta, päivitys ja arviointi

Valvontasuunnitelman ajantasaisuutta seurataan suunnitelmakauden 2025-2028 aikana, ja siihen tehdään tarvittaessa tarkistuksia myös kauden aikana. Valvonnan toteutumista seurataan valvontaohjelmien toteutuman kautta vuosittain, ja valvonnasta tehtyjen havaintojen myötä valvonnan painopisteitä muutetaan tarpeen mukaan. Valvontaohjelma pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Ohjelman toteutumista arvioidaan ja siitä raportoidaan rakennus- ja ympäristölupalautakunnalle vuosittain alkuvuodesta, jolloin esitetään vuosittaisen valvontaohjelman toteuma edelliseltä vuodelta sekä alkaneen vuoden ohjelman sisältö. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi äkilliset resurssit vaativat toimenpiteet voivat muuttaa olosuhteita niin, että valvontaan ei ole mahdollisuuksia osoittaa niin paljon resursseja kuin on etukäteen suunniteltu.

Valvontasuunnitelman ja vuosittaisen valvontaohjelman toteumista nähdään, että ennalta suunniteltua laitosvalvontaa ei ole voitu tehdä ympäristöluvanvaraisissa, rekisteröidyissä ja ilmoituksenvaraisissa laitoksissa siinä laajuudessa kuin mitä on etukäteen arvioitu. Valvontasuunnitelmassa kaudella 2020-2024 suunniteltiin tehtävän yhteensä 256 tarkastusta ja niistä toteutui 106 eli suunnitellusta valvonnasta toteutui noin neljäkymmentä prosenttia. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkenttä vaatii laaja-alaista asiantuntemusta. Seuraamalla pelkästään suoritettuja tarkastuksia ei voida arvioida ympäristönsuojelun tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Selvää kuitenkin on, että Lahdessakin ympäristönsuojeluviranomaisen voimavarat ovat alimitoitettu tehtäväkenttään nähden, vaikka vuonna 2022 saatiin ympäristönsuojelutarkastajan virka sekä mittausinsinöörin toimi lisää. Lainsäädännön uudistuminen tuo ympäristönsuojeluviranomaiselle jatkuvasti lisätehtäviä, joten henkilöresurssia on tärkeää lisätä.

Taulukko 2: Ympäristöluvanvaraisten, rekisteröityjen ja ilmoituksenvaraisten laitosten valvontaluokat, kohteiden lukumäärä ja toteutuneet sekä suunnitellut tarkastukset 2020-2024 (Tarkastusvälin vaihtelu ilmaisee riskiperusteisia eroja sijaintien ja/tai toiminnanharjoittajien välillä.)

Ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröidyt laitokset	Tarkastusväli (vuotta)	Kohteet (lkm)	Tarkastukset (toteutunut/suunniteltu)	Toteumaprosentti (%)
Metsäteollisuus		0		
Metalliteollisuus	4-5	1-2	3/1	300
Energian tuotanto	4-5	17	18/32	56
Kemianteollisuus		0	0	
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	3-4	32-33	22/88	25
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	3-4	3-4	5/12	42
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	1-5	8-10	17/28	61
Mineraalituotteiden valmistus	2-4	7	9/25	36
Nahan tai tekstiilien laitospäinen tuotanto tai käsittely		0		
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	4	3-5	5/9	56

Ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröidyt laitokset	Tarkastusväli (vuotta)	Kohteet (lkm)	Tarkastukset (toteutunut/suunniteltu)	Toteumaprosentti (%)
Eläinsuojat tai kalankasvatus	4	2	2/4	50
Liikenne	3-4	3-4	3/11	27
Jätteiden ammattimainen tai laitostyöläinen käsittely sekä jätevesien käsittely	3	12-13	15/22	68
Muu toiminta	3-4	2	2/5	50
NaapL-kohteet ja pienet pohjavesialueella sijaitsevat toiminnot	2-4	4	4/10	40
Kemialliset pesulat	5	4-6	1/11	9
YHTEENSÄ		99-108	106/257	41